

INGLIZ TILINI O‘QITISHDA INTERAKTIV METODLARNING O‘RNI VA AHAMIYATI

Muxammadiyeva Nargiza

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
G‘arb tillari kafedrası, Ingliz tili o‘qituvchi stajor.
E-mail: mukhammadieva.n18@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada ingliz tili fanini o‘qitishda yangi pedagogik metodlar, xususan, interaktiv metodlardan foydalanish va o‘quvchilarda bu tilni o‘rganishga qiziqish uyg‘otish omillarining ilmiy-nazariy asoslari yuzasidan olim va pedagoglarning fikr mulohazalari, ilmiy qarashlari tahlil qilingan va ularga subyektiv munosabat bildirilgan.

Kalit so‘zlar: interaktiv metodlar, rolli o‘yinlar, aqliy hujum, case-study, innovatsion texnologiyalar, intellektual faoliyat.

ABSTRACT

This article analyzes the opinions and scientific views of scientists and pedagogues regarding the use of new pedagogical methods in teaching English, in particular, interactive methods and the scientific-theoretical aspects of the factors that arouse students' interest in learning this language, and their subjective attitude to them attitude expressed.

Key words: interactive methods, role-playing games, brainstorming, case-study, innovative technologies, intellectual activity.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning jadal rivojlanishi o‘quvchini materialni, ayniqsa, chet tilini tez o‘rganishga va tushunishga majbur qiladi. Hozirgi kunda kamida bitta chet tilini o‘zlashtirish mutaxassisning kasbiy malakasining ajralmas talabiga aylanib bormoqda. Shu bois chet tillarini o‘rganish jarayonining samaradorligi va sifatiga e‘tibor qaratish zarur. Til o‘rganishning eng samarali usullari interaktiv metodlardir. Maqolaning maqsadi ingliz tilini o‘qitishda interaktiv metodlarning asosiy rolini aniqlashdir. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: asosiy interaktiv metodlarni tavsiflash va bu metodlardan foydalanishga misollar keltirish.

“Interaktiv” atamasi odamlarning birgalikda ishlashi va bir-biriga ta’sir qilishini anglatadi. Bu holat dialog yoki suhbatni nazarda tutadi. Shuning uchun bu metodlar

talabalar va o'qituvchi o'rtasidagi, shuningdek, faqat talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga qaratilgan. Bu o'quv jarayonida o'quvchilarning faol rolini talab qiladi.

Interaktiv metodlar – bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib, ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Interaktiv metodlarning o'ziga xos xususiyatlaridan biri shundan iboratki, ular o'qituvchi va o'quvchilar bilan hamkorlikda, birgalikda faoliyat olib borishi vositasida amalga oshiriladi.

Interaktiv ta'limning maqsadi – barcha talabalarni o'quv jarayoniga jalb qilishga olib keladigan maxsus shart-sharoitlarni yaratishdan iborat bo'lib, unda ishtirokchilar sodir bo'layotgan hamma narsani tushunishlari va xabardor bo'lishlari, bir-biriga ta'sir qilishlari va hissa qo'shishlari, do'stona va o'zaro manfaatli munosabatlar o'rnatishlari mumkin. Eng mashhur usullar – rolli o'yinlar, aqliy hujum, *case-study* usuli, taqdimotlar va muhokamalar. Ular kommunikativ ko'nikmalarni, mantiqiy fikrlashni tahlil, sintez, taqqoslash va umumlashtirish kabi turli xil intellektual faoliyat turlarini rivojlantiradilar. Talabalarga yo'naltirilgan bu usullar, ayniqsa, talabalarni bilim, ko'nikma va strategiyalarni o'zlashtirishda faolroq jalb qilish uchun juda mos keladi.

Ma'lumki, rolli o'yinlar universitetdagi o'quv jarayonini yanada bilimli va malakali qiladi, fanlararo aloqalarni yaxshilaydi, nazariyani kasbiy sohaning haqiqiy ehtiyojlari bilan bog'laydi va bo'lajak mutaxassislar uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantiradi. Asosiy element bu – oddiy ta'lim sharoitida egallash qiyin bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatini beradigan rol o'ynashdir.

Rol o'ynashning ikki yo'li mavjud: skript va skriptsiz. Ssenariyli rolli o'yin bilan o'qituvchi darslikdagi misoldan foydalanishi mumkin. Bu boshlash mashqlari uchun yaxshi g'oya bo'lib, har bir kishini juftlarga bo'linishi va turli rollarni o'z zimmasiga olgan sherigi bilan gaplashishiga imkon beradi. Skripti bo'lmaganlar rolli o'yinlarda talabalarga ba'zi rollar beriladi va sheriklar bilan gaplashish uchun ular bor bilimlaridan foydalanishlari kerak bo'ladi. Umumiy ingliz tili darsi uchun bir nechta g'oyalar mavjud. Bu vaziyatga mos ravishda moslashtirilishi mumkin.

- Telefon orqali suhbat

Telefonda gaplashish yuzma-yuz suhbatdan farq qiladi, chunki muloqot qilish uchun faqat tilga tayanadi. Mashq qilayotgan o'quvchilarni to'g'ri ishlashlari uchun orqaga qarab o'tirishga majbur qiling. Buni amalga oshirish uchun foydalanish mumkin bo'lgan bir qator g'oyalar mavjud. Misollar: shikoyat qilish uchun telefon qilish, do'stingiz bilan gaplashish yoki ish joyi haqida so'rash.

- Do'konga borish

Bu yosh o'quvchilar uchun samarali, chunki u ularga odamlar bilan muloqot qilish asoslarini o'rgatadi. Bolalar odatda ota-onalaring biror narsa sotib olishlariga

ishonishadi, shuning uchun bu ularning sotib olishga bo'lgan umumiy ishonchini oshiradi. Vaziyatga qarab, odam xohlagancha oddiy yoki murakkab bo'lishi mumkin. Bu erda asosiy iboralar ko'pincha muhimdir, masalan, "Men xohlayman ..." "Qancha ..." "Xayrli tong ..." va boshqalar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Tadqiqot jarayonida ingliz tilini o'rgatish va o'rganishning mashhur usullaridan, internet manbalaridan foydalanildi. Maqolani yozish davomida nazariy deduktiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, mantiqiylik tamoyillardan foydalanildi.

Muhim fazilatlarni shakllantirish va fikrlashni rivojlantirishga imkon beradigan yana bir qiziqarli interaktiv usul bu – aqliy hujumdir. Aqliy hujum har qanday muammoni hal qilish uchun zarur bo'lgan g'oyalarni birgalikda qidirishni anglatadi. Ushbu usulning asosiy afzalliklari (to'g'ri qo'llanilishi sharti bilan) talabalar “ozod qilingan”dek ko'rinadi - til to'sig'i yo'qoladi, noto'g'ri gapirishdan qo'rqmaydi, cheklov ketadi va hokazo. Aqliy hujum usuli ijodiy fikrlashni, tashabbuskorlikni, qisqa vaqt ichida maksimal g'oyalarni ishlab chiqarish qobiliyatini, shaxsiy fikrni ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi.

Aqliy hujum faoliyatining ba'zi g'oyalari mavjud:

- *Ko'p maqsadli narsalar*

Birinchidan, o'qituvchi sinfga ob'ekt beradi. Keyin talabalarga buyumdan qanday foydalanish mumkinligi haqida o'ylashlari uchun bir necha daqiqa vaqt beradi. Taxminan besh-olti daqiqadan so'ng o'qituvchi o'quvchilardan nimani o'ylagan fikrlarini so'raydi. Misol uchun, siz vilkalar yordamida ovqat yeyishingiz, sochingizni tarashingiz, qutilarni ochishingiz va idishlarni tozalashingiz mumkin. Ko'p maqsadli buyumlardan foydalanish ijodkorlikni rag'batlantiradi va o'quvchilar nimani o'ylab topishlarini eshitish juda qiziqarli.

- *So'zlayotgan vaqtda portlash*

Birinchidan, o'qituvchi mavzu yoki g'oyani taklif qiladi. Keyin o'qituvchi musiqani boshlaydi va talabalar ushbu mavzu bo'yicha iloji boricha ko'proq so'zlarni o'ylab ko'rishlari kerak. Kimdir koptok bilan boshlaydi. Biror so'z o'ylab topsa, koptokni boshqa o'quvchiga uzatadi. Bu jarayon davom etadi, lekin talabalar allaqachon aytilgan narsani takrorlay olmaydilar. Musiqa to'xtaganda, kim koptokni ushlab tursa, yutqazadi. Va jazo har xil bo'lishi mumkin. Masalan, yutqazgan o'quvchi o'qituvchi bergan mavzu haqida bir daqiqa gapirishi kerak bo'ladi.

O'qituvchi foydalanishi mumkin bo'lgan qiziqarli interaktiv usul bu *case-study* usulidir. Bu o'quv texnikasi bo'lib, unda talaba muayyan muammoli vaziyatga duch keladi. Keys tadqiqoti turli ma'lumotlar manbalaridan foydalangan holda, aniqlangan kontekstda haqiqiy muammoni o'rganishga yordam beradi.

Keys tadqiqotini bajarish talabalarga quyidagi afzalliklarni beradi:

1) o'quvchilarga amalda o'rganish imkonini beradi. Keys tadqiqi talabalarga haqiqiy tashkilotlarda qaror qabul qiluvchilar va menejerlar duch keladigan muammolarni o'zlari yoki tegishli tashkilot uchun xavf tug'dirmasdan hal qilish imkonini beradi;

2) talabalarning muammoli vaziyatda to'g'ri savol berish qobiliyatini oshiradi;

3) talabalarni turli sohalar, tashkilotlarda ishlashga tayyorlashda mas'uliyat darajalarini oshirib beradi. Bu talabalarga o'z kareralarida turli vazifalar va mas'uliyatlarni bajarish uchun moslashuvchanlik va ishonchni beradi. Shuningdek, u o'quvchilarga kasb tanlash bo'yicha ko'proq ongli qarorlar qabul qilishga yordam beradi;

4) asosiy nazariy tushunchalarning hayotiy misollarini keltirish orqali talabaning boshqaruv nazariyasi haqidagi bilimlarini mustahkamlaydi. Haqiqiy biznes vaziyatlari haqida boy, qiziqarli ma'lumotlarni taqdim etish orqali ular yangi muhokamalarga hayot bag'ishlaydilar;

5) real dunyoda boshqaruv qarorlarini qabul qilish voqeligini aks ettiradi. Bu yerda talabalar yetarli ma'lumotlarga asoslanib qaror qabul qilishlari kerak. Ishlar ko'pchilik boshqaruv masalalariga hamroh bo'lgan noaniqlik va murakkablikni aks ettiradi;

6) o'z jamoasining boshqa a'zolarining turli nuqtai nazarlari va qarashlarini tushunishga yordam beradi. Shubhasiz, bu talabalarning muloqot va shaxslararo ko'nikmalarini yaxshilashga xizmat qiladi;

7) boshqaruvning yaxlit ko'rinishini ta'minlaydi. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish, marketing va moliya kabi turli funksional sohalarda o'rganilgan nazariyalar va tushunchalarni birlashtirishni o'z ichiga oladi.

Ingliz tili o'qituvchilari ko'rib chiqishlari mumkin bo'lgan mavzular quyidagilardan iborat:

- muayyan shaharchada dam olish kunlarini rejalashtirish, guruh a'zolarining turli manfaatlarini uyg'unlashtirish;
- turli xil ovqatlanish talablari bo'lgan odamlar uchun mos restoran tanlash;
- ma'lum bir yo'nalish bo'yicha guruh yoki oila uchun byudjet asosida ta'tilni rejalashtirish;
- kundalik hayotda plastik chiqindilarni kamaytirish bo'yicha maslahat berish;
- kimgadir sog'lom turmush tarzini olib borishni maslahat berish;
- madaniyatlararo kechani rejalashtirish;
- broshyurani baholash;
- uyni ijaraga berish takliflarini baholash.

O'qituvchining vazifasi har bir talaba uchun tilni amaliy o'zlashtirish uchun sharoit yaratish, har bir o'quvchiga o'z faolligini, ijodkorligini namoyish etishiga imkon beradigan shunday o'qitish usullarini tanlashdir. O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida talabaning bilish faoliyatini faollashtirishdir. Hamkorlikda o'rganish, loyiha metodikasi, yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, Internetresurslar kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quv jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga yordam beradi, bolalarning qobiliyatlari, ularning o'rganish darajasini hisobga olgan holda o'qitishning individualizatsiyasi va farqlanishini ta'minlaydi. Chet tili darslarida kompyuterni o'qitish dasturlari bilan ishlash shakllariga quyidagilar kiradi: so'z boyligini o'rganish; talaffuz qilishni mashq qilish; dialogik va monologik nutqni o'rgatish; yozishni o'rgatish; grammatik hodisalarni ishlab chiqish. Internet-resurslardan foydalanish imkoniyatlari juda katta. Global Internet dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan talabalar va o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan har qanday ma'lumotni olish uchun sharoit yaratadi: mintaqaviy geografik materiallar, yoshlar hayotidagi yangiliklar, gazeta va jurnallardan maqolalar va boshqalar.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Har bir o'qituvchi ingliz tili o'qitish jarayonida ta'lim oluvchilarning shaxs sifatida shakllanishi, rivojlanishi, bilim olishi va uni egallashga sharoit yaratadi. Til o'rganish asosida o'quvchi, talabalarda fanni o'rganib ingliz tilining grammatikasini bilgan holda erkin muloqot qilishi, mustaqil holatda fikr bildirish olishi, tafakkur qilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ingliz tili darslarini ilg'or zamonaviy usullar, interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalarni qo'llab darsni tashkil qilish ularning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda, og'zaki va yozma nutqini o'stirishda o'rni salmoqli sanaladi.

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning tafakkuri, tasavvurlari, dunyoqarashi, qiziqishlarini orttirish bo'yicha olib borilgan ishlarda o'z ifodasini topadi. Makkartining ta'kidlashicha, "chet tillarini o'qitish metodologiyasi o'tgan yarim asr davomida juda rivojlandi. Turli vaqtlarda grammatik tarjima, audio-lingvistik tuzilish, global audiovizual, induktiv/deduktiv, funksional, g'oyaviy, situatsion, kommunikativ, immersiya, o'rganish/olish, tavsiya va boshqalarda olib borilgan". Binobarin, dars jarayonida audiovizual vositalardan foydalanish natijasida xotirada so'zlarning semantik ma'nosini yodda saqlash va leksik birliklarni qo'llash ko'nikmasi takomillashadi. Ilg'or zamonaviy texnologiyalar, innovatsion yondashuvlar va interaktiv metodlar o'quvchi-yoshlarning yuqori darajada bilim, keng darajada yuqori malakaga ega bo'lishini ta'minlaydi. Shuni aytish lozimki, o'quvchilar ingliz tilini o'rganishlari uchun bu tilning grammatikasi bo'yicha bilim,

ko'nikma, malakalarga ega bo'lishi uchun ular, avvalo, o'z ona tilisining grammatikasini yetarli darajada bilishi va jonli nutqda to'liq rioya qilishi bilan xarakterlanadi. Xususan, o'quvchilar nutqida faol bo'lgan leksik birliklardan biri bu olmosh sanaladi. Dastavval, olmosh haqida ona tili grammatikasidagi bilim, ko'nikmalar hosil qilingan bo'lsa, ingliz tilida shu mavzuni oson tushunib yetadi.

Barcha metodlar singari interaktiv metodlarning o'ziga xos maqsadi va vazifalari mavjud. Bundan tashqari ushbu metodlardan onlayn ta'limda qo'llash uchun o'qituvchi bir nechta tavsiyalardan boxabar bo'lishi lozim. Masalan, birinchi qoida: auditoriyani shunday tayyorlash kerakki, bunda ishtirokchilarning kichik yoki katta guruhlarda ishlashini tashkillashtirish lozim. Ijodiy ish uchun materiallar oldindan tayyorlangan bo'lishi shart.

Ikkinchi qoida: jarayon va reglamentga jiddiy munosabatda bo'lish lozim.

Uchinchi qoida: tinglovchilarning hammasi u yoki bu darajada ishga jalb qilingan bo'lishi kerak.

To'rtinchi qoida: tinglovchilarning ruhan tayyorgarligiga ko'maklashish lozim. Bu borada mashq qilishlar, ishda faol ishtiroklari uchundoimiy rag'batlantirishlar, ta'lim oluvchining o'zini namoyon etish uchun imkoniyat yaratish foydali bo'ladi.

Beshinchi qoida: interaktiv usullar asosida mashg'ulotlar o'tkazilganda guruhda talim oluvchilar soni ko'p bo'lmasligi kerak. Odatdotalabalar soni 10-15 kishidan oshmasagina, ish samarali bo'ladi.

XULOSA

Shunday qilib, berilgan usullarni ifodalagandan so'ng, biz interaktiv o'qitish usullari ingliz tilini o'rganishda o'quv jarayonini optimallashtirishga yordam beradi degan xulosaga kelishimiz mumkin. Ular motivatsiya mexanizmlarini joriy etish va ingliz tilidagi muloqotni o'rgatish samaradorligini oshirishda yordam beradi. Talabalarni o'qitish jarayonida interaktiv usullardan foydalanishning afzalliklari kasbiy faoliyatning real sharoitlariga maksimal darajada yaqinlashishi, talabalarning keng mustaqilligi, ijodiy raqobat sharoitida qaror qabul qilish va o'z-o'zidan nutq qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Zamonaviy tilni o'rgatish ko'proq madaniyatli shaxsni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, u o'z-o'zini tahlil qilish va yangi bilimlarni tizimlashtirish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Innovatsion usullar butun tizimni modernizatsiya qilishning ajralmas qismidir. Shunga amin bo'lgan holda o'qituvchilar eng ilg'or yondoshuvlar bilan tanishishlari va keyinchalik ularni birlashtirishi va o'z ishlarida foydalangan holda ta'lim tizimida sezilarli o'sishga erishish mumkin. Ko'plab tashkilotlar axborotni jo'natish va olish uchun multimedia imkoniyatlaridan foydalangan holda yangi darajaga o'tmoqda. Kompyuterlar va

boshqa qurilmalardan foydalanish butun ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi. Ta'lim jarayonida o'tkaziladigan treninglarda nutq ko'nikmalarini shakllantirishga va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishga etarli e'tibor berilishi kerak. Bundan tashqari ta'limda har bir darsning muvaffaqiyati ko'p jihatdan mashg'ulotni to'g'ri tashkil etishga bog'liqdir. Dars o'qituvchi va o'quvchining ijodiy hamkorligiga asoslanishi lozim. Shundagina o'quvchilar mustaqil, erkin fikrlay oladilar, irodalari tarbiyalanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Xotamov, J. S. (2021). INGLIZ TILINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1*(Special Issue 2), 320-325.
2. Abduvaxobova, D. (2022). O'QUVCHILARGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA INTERAKTIV METODLARNING AHAMIYATI. *Scientific progress, 3*(2), 263-266.
3. Xaydarova, Z. S. Q. (2021). INGLIZ TILINI O'RGATISHNING ZAMONAVIY USULLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1*(Special Issue 2), 316-319.
4. Melikova, G. T. (2022). CHET TILI FANLARINI O'QITISHDA INTERAKTIV HAMDA INTEGRATSIYALASHGAN METODLARNING AMALIY AHAMIYATI VA SAMARADORLIGI. *Academic research in educational sciences, 3*(1), 618-624.
5. Бекниязова, С. (2021). ОЛИЙ ТА'ЛИМ ТИЗИМИДА ХОРИЖИЙ ТИЛ ДАРSLARIDA VEBINAR TEXNOLOGIYALARI ORQALI O'QITISHNING INTERAKTIV USULLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 4*(4).